ULKOMINISTERIÖ
Taloudellisten ulkosuhteiden osasto
TUO-10

HEL7M0335-2

13.04.2018

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta

Viite
HE149/2017;Ulkoministeriön lausunnot lakivaliokunnalle HEL7M0335-08, HEL7M0335-09 ja ulkoasiainvaliokunnalle HEL7M0335-1

Asia
Ulkoministeriön lausunto

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta järjesti 12.4.2018 ns. kokoavan asiantuntijakuulemisen CETA-sopimuksen hyväksymistä koskevassa asiassa (HE 149/2017). Ulkoministeriö esitti kuulemisessa huomionsa. Kuulemisen lopuksi valiokunnan puheenjohtaja totesi asiantuntijoilla olevan vielä mahdollisuuden toimittaa kirjallisia huomioitaan asiassa. Ulkoministeriö toimittaa näin ollen ulkoasiainvaliokunnalle eräitä keskeisiä 'kokoavia' huomioita sekä lisähuomioita, erityisesti koskien sopimuksen investointisuojaosuutta. Ulkoministeriö viittaa niin ikään asiassa jo toimittamiinsa lausuntoihin (HEL7M0335-08, HEL7M0335-09 ja HEL7M0335-1), sekä valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esittämiinsä näkökohtiin.

Investointiriitojen ratkaisun uudistaminen

Esityksessä on kyse myös investointisuojajärjestelmän uudistamisesta, ml. investointiriitojen ratkaisu. Kansainvälisesti tarkastellen EU ja sen jäsenvaltiot toimivat uudistuksen primus motoreina. Olemassa olevan investointisuoja ja –riitojen ratkaisujärjestelmän (ns. investor-state dispute settlement, ISDS) elementteihin on kohdistunut erityisesti eurooppalaisessa kansalaiskeskustelussa huolia, ja tämä on osittain tullut esille myös eräissä asiantuntijalausunnoissa.

CETA-sopimukseen luotu investointisuoja ja investointiriitojen ratkaisu investointituomioistuimessa (investment court system, ICS) vastaa nimenomaan näihin huoliin, ja sitä on pidettävä kunnianhimoisena uudistuksena. Valtioiden välillä on tällä hetkellä olemassa yli 3000 investointisuojasopimusta, joissa investointiriitojen ratkaisumuotona on perinteinen investoijan ja valtion välinen välimiesmenettely. Uudistuksesta on nyt saatu sovittua ensimmäisenä Kanadan kanssa.

Yksi osa uudistusta on muun muassa perustettavan investointituomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten sovellettavien sääntöjen eriyttäminen. ICS soveltaa sopimusta ja muita osapuolten välillä sovellettavia kansainvälisen oikeuden määräyksiä, ja kansalliset tuomioistuimet puolestaan kansallista oikeutta. Kansalliset tuomioistuimet ovat täysimääräisesti käytettävissä. Lisäksi sopimuksen määräyksissä on ns. suoraan sovellettavuuden kielto, jonka mukaan sopimuksen määräyksiin ei voi vedota kansallisissa tuomioistuimissa.

Sopimuksen osapuolten sääntelyoikeus

Investointisuojaa koskeva luku sisältää nimenomaisen sopimusmääräyksen, jossa vahvistetaan osapuolten oikeus säännellä ja muuttaa lainsäädäntöään legitiimien tavoitteiden saavuttamiseksi, esimerkiksi ympäristön ja terveyden aloilla. Sääntelyoikeus kattaa myös tilanteet, joissa sääntelystä voisi olla kielteisiä vaikutuksia jo tehdyille investoinneille. Saadakseen investointisuojaa sijoitus tulee jo tehdä isäntävaltion lakien ja määräysten mukaisesti.

Postiosoite
PL 176
00023 VALTIONEUVOSTO

Laivastokatu 22

Vaihde
+358-(0)295-350 000

Telefax
+358-(0)9-629 840

Sääntelyoikeus on vahvistettu edelleen myös pakkolunastuksen täsmennetyssä määritelmässä, jolloin kansallinen lainsäädäntö ei voi muodostua epäsuoraksi pakkolunastukseksi.

Oikeudenmukaisen ja kohtuullisen kohtelun velvoite

Kyseinen oikeudenmukaista ja kohtuullista kohtelua koskeva sopimusmääräys on CETA-sopimuksessa laadittu täsmennetysti, jotta vältetään tulkinnanvaraisuutta. Lisäksi ko. velvollisuuden sisältöä on mahdollista edelleen tarkentaa, sillä osapuolet tarkastelevat sitä sopimusmääräyksen mukaan säännöllisesti.

Sopimuksen varaumat

Suomi on tehnyt CETA sopimukseen varaumia eri toimialoilla, sopimuksen liitteissä I ja II selostetuin tavoin. Tämä tarkoittaa, että Suomi on tehnyt näiltä osin varaumia sopimusvelvoitteidensa osalta. Varaumien mukaisesti ja niiden puitteissa toimittaessa ei näin ollen ole kyse sopimusvelvoitteen mahdollisesta rikkomisesta.

Achmea-tuomio

EU-tuomioistuimen tuomio koskee kahden EU-jäsenvaltion välillä tehdyn investointisuojasopimuksen välimiesmenettelylausekkeen EU-oikeuden mukaisuutta. CETA:ssa kyse on *kolmannen valtion* kanssa tehdystä sopimuksesta. Lisäksi *ICS:ää koskevat sopimusmääräykset* on *muotoiltu eri tavoin* kuin Achmea-tapauksessa kyseessä oleva välimiesmenettelylauseke. Kyse on näin ollen kahdesta eri tilanteesta.

Sääntely-yhteistyö

CETA:ssa kannustetaan sääntely-yhteistyöhön, mutta se on vapaaehtoista. Tavoitteena on korkealaatuisempi sääntely. Sääntely-yhteistyö ei tarkoita, että sääntelyä harmonisoitaisiin tai että esimerkiksi EU joutuisi tinkimään standardeistaan. Lainsäädäntöhankkeista on lisäksi jo tällä hetkellä mahdollista saada tietoa muun muassa valtioneuvostolta ja eduskunnasta.

Välitystuomiot

Kuten ulkoministeriön lausunnoissa HEL7M0335-09 ja HEL7M0335-1 todetaan, Suomi on jo osapuoli 67 kahdenvälisessä investointisuojasopimuksessa, ja Suomen sopimuskumppanimaista on tehty sijoituksia Suomeen. Suomella ei ole ollut välimiesmenettelyssä riitoja Suomeen tehdyistä investoinneista. Sen sijaan suomalaiset sijoittajat ovat hyödyntäneet välimiesmenettelyä suhteessa sijoituksensa isäntävaltioon.

Eräissä asiantuntijalausunnoissa ja kansalaiskeskusteluissa on viitattu eräisiin välitystuomioihin, joista on nostettu esiin vain eräitä yksipuolisia yksityiskohtia sen sijaan, että niitä olisi tarkasteltu kummankin riidan osapuolen näkökulmasta. Lisäksi on tuotu esiin välitystuomioita, joissa valtioita on tuomittu vahingonkorvauksiin. Valtioille myönteiset ratkaisut on sen sijaan jätetty paljolti esittelemättä. Välitystuomioita on kuitenkin tarkasteltava kokonaisuutena selkeän kokonaiskäsityksen muodostamiseksi.

Samassa yhteydessä tulee myös huomata, että jo aktualisoituneet kansainväliset investointiriidat pohjautuvat olemassa olevaan perinteisempään välimiesmenettelyyn, jota nyt juuri on osin CETA-sopimuksenkin kautta tarkoitus uudistaa. Ne myös rakentuvat toisistaan poikkeaville sopimuksille, joita edellä mainitusti on yli 3000. Näin ollen niistä ei voida vetää suoria johtopäätöksiä uudentyyppisen CETA-sopimuksen mahdollisten riitojen osalta.

CETA-sopimuksen useat uudistukset koskien investointisuojaa ja –riitojen ratkaisua tähtäävät myös riitojen syntymisen mahdollisuuden minimointiin. Riidan mahdollisuutta ei kuitenkaan koskaan voida eikä tule täysin sulkea pois. Siksi sopimus myös sisältää riitojenratkaisumekanismit. Mikäli riitatapauksia Suomessa ilmenisi, niitä tarkasteltaisiin tapauskohtaisesti, eikä spekulatiivisia seikkoja niiden osalta ole tarkoituksenmukaista tässä esittää. Lisäksi on hyvä huomioida, että CETA-sopimuksen mukaan selkeästi perusteettomat kanteet ovat mahdollista käsitellä ja hylätä nopeastikin.

Liitteet -